

Dr. Tamer AKSOY

ETİK

Ulusal ve Uluslararası Etik İlkelerle Yönelik
Karşılaştırmalı Bir İnceleme

İçindekiler

ETİK ULUSAL VE ULUSLARARASI ETİK İLKELERE YÖNELİK KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME: MUHASEBE MESLEK ETİĞİ

GİRİŞ 13

BÖLÜM 1 ETİK OLGUSU VE ETİĞE İLİŞKİN GENEL TEORİK ÇERÇEVE

1. Etik Kavramı.....	17
2. Ahlak Kavramı	19
3. Etik Kavramı ile Ahlak Kavramı Arasındaki İlişki	22
4. Etiğe İlişkin Teoriler.....	24
4.1. Faydacılık Yaklaşımı.....	25
4.2. Deontolojik Etik Yaklaşımı	26
4.3. Fazilet/Erdem yaklaşımı.....	27
4.4. İlgi yaklaşımı	29
4.5. Karma Etik Yaklaşımlar.....	29
5. Bireysel Etik	32
5.1. Bireysel Etiği Etkileyen Faktörler	35
5.1.1. Farkında Olmamak ve Hassasiyetsizlik	35
5.1.2. Bencillik	36
5.1.3. Eksik Değerlendirme.....	36
5.2. Normlar, Değerler ve Bireysel Etik Davranışlar	37
6. İşletme Etiği ve İşletme Etiğine Duyulan Gereksinim	38
6.1. Etik Stratejileri	39
6.1.1. Etik Stratejilerin Uygulanma Nedenleri	41
6.1.2. Etik Stratejilerin Temel Uygulama Aşamaları	42
6.2. İşletmelerin Sorumluluğu, ÖrgütSEL ve YönetSEL Etik GerekliLİĞİ.....	43

İçindekiler

BÖLÜM 2		
MUHASEBE MESLEK ETİĞİ KAVRAMI		
1.	Muhasebe Mesleği ve Meslek Mensubuna Yönelik Tanımlar	49
1.1.	Muhasebe Mesleğinin Tanımı	51
1.2.	Muhasebe Meslek Mensubuna Yönelik Tanımlar.....	53
1.3.	Muhasebe Meslek Mensubunda Bulunması Gerekli Genel Özellikler	56
1.4.	Muhasebede Sosyal Sorumluluk ve Muhasebecilerin Sorumluluğu	57
2.	Genel Anlamda Meslek Etiği.....	59
2.1.	Meslek Etiği Kuralları	61
2.2.	Mesleki Etik ve Davranış Kurallarının Oluşturulmasında Gözöne Alınacak Hususlar	64
2.3.	Muhasebe Meslek Etiğine Gerek Duyulmasının Nedenleri	67
3.	Etik Teorileri ve Yaklaşımları Işığında Muhasebe	78
3.1.	Muhasebe Mesleğinde Faydacı Etik Yaklaşımı	79
3.2.	Muhasebe Mesleğinde Deontoloji Yaklaşımı.....	81
3.3.	Muhasebe Mesleğinde Fazilet/Erdem Yaklaşımı	81
3.4.	Muhasebe Mesleğinde İlgî Yaklaşımı	83
4.	Muhasebe Meslek Mensuplarının Etiksel Davranışlarını Etkileyen Faktörler	85
5.	Muhasebe Meslek Etiğinde Etik Sistemler	89
5.1.	Yararlı Olma Yaklaşımı	89
5.2.	Görev Sorumluluğu Yaklaşımı.....	90

BÖLÜM 3
MUHASEBE MESLEK ETİK KURALLARI

1.	Uluslararası Alanda Muhasebe Mesleğine Yönelik Etik Kurallar....	91
1.1.	AICPA- Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü Etik Kuralları	91
1.1.1.	AICPA Genel Etik İlkeler	96
1.1.1.1.	Sorumluluklar	96
1.1.1.2.	Kamu Çıkarı.....	97
1.1.1.3.	Dürüstlük	98
1.1.1.4.	Tarafsızlık ve Bağımsızlık	99
1.1.1.5.	Gerekli Mesleki Özeni Gösterme	100
1.1.1.6.	Hizmetlerin Kapsamı ve Niteliği	101

1.1.2. AICPA Mesleki Davranış Kuralları	102
1.1.2.1. Bağımsızlık	103
1.1.2.1.1. Bağımsızlığı Zedeleyen Durumlar ..	104
1.1.2.2. Dürüstlük ve Tarafsızlık	108
1.1.2.3. Genel Standartlar.....	108
1.1.2.4. Standartlara Uyum	109
1.1.2.5. Muhasebe İlkeleri.....	109
1.1.2.6. Sır Saklama	109
1.1.2.7. Şartlı Ücretler	110
1.1.2.8. Uygun Olmayan Davranışlar.....	110
1.1.2.9. Reklam Ve Etik Olmayan Diğer Yanıltıcı Tanıtım Faaliyetleri	110
1.1.2.10. Organizasyon Tipi ve Ünvanı	111
1.1.2.11. Komisyonlar Ve Danışma Ücretleri	111
1.2. IFAC- Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu	
Etik Kuralları.....	112
1.2.1. IFAC Etik Kurallarındaki Hedefler.....	116
1.2.2. IFAC-Temel Etik İlkeler	117
1.2.2.1. Doğruluk Ve Dürüstlük	117
1.2.2.2. Tarafsızlık (Objektiflik).....	117
1.2.2.3. Mesleki Yeterlilik Ve Mesleki Özen	118
1.2.2.4. Gizlilik Ve Sır Saklama	118
1.2.2.5. Profesyonellik	118
1.2.2.6. Mesleki Ve Teknik Standartlara Uyum	118
1.2.3. Tüm Meslek Mensuplarına Uygulanacak Genel Kurallar: Bölüm A	119
1.2.3.1. Dürüstlük Ve Tarafsızlık	119
1.2.3.2. Etik Çalışmalarının Çözümlenmesi	120
1.2.3.3. Mesleki Yeterlilik	121
1.2.3.4. Gizlilik	121
1.2.3.5. Vergi Uygulaması	121
1.2.3.6. Sınır Ötesi Faaliyetler	122
1.2.3.7. Tanıtım.....	123
1.2.4. Bağımsız Çalışan Meslek Mensuplarına Uygulanacak Kurallar: Bölüm B	123
1.2.4.1. Bağımsızlık	123
1.2.4.1.1. Bağımsızlığını Zedeleyebilecek Davranışlar	124

İçindekiler

1.2.4.2. Mesleki Yeterlilik Ve Meslek Mensubu Olmayanlardan Yararlanma.....	124
1.2.4.3. Ücret Ve Komisyonlar	124
1.2.4.4. Mesleki Faaliyetle Bağdaşmayan Uygulamalar ..	125
1.2.4.5. Müşteri Paraları	125
1.2.4.6. Diğer Bağımsız Meslek Mensupları İle İlişkiler.....	126
1.2.4.6.1. Yeni İş Kabulü	126
1.2.4.6.2. Meslek Mensubu Değişikliği.....	127
1.2.4.7. Reklam Ve Teşvik	128
1.2.5. Bağımlı Çalışan Meslek Mensuplarına Uygulanacak Kurallar: Bölüm C.....	129
1.2.5.1. Sadakat Çatışması.....	129
1.2.5.2. Meslektaşlara Destek.....	129
1.2.5.3. Mesleki Yeterlilik	130
1.2.5.4. Bilginin Sunuluşu	130
1.3. IMA- Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü Etik Kuralları	130
1.3.1. Yeterlilik	132
1.3.2. Sır Saklama	132
1.3.3. Dürüstlük.....	133
1.3.4. Tarafsızlık.....	133
1.3.5. Etik Çatışmaların Çözümü	133
1.4. AGA- Kamu Muhasebecileri Birliği Etik Kuralları	134
1.4.1. AGA'ya Göre Kamu Yararı ve Hedefler	135
1.4.2. Amaçlar	136
1.4.3. Etik İlkeler.....	137
1.4.3.1. Doğruluk.....	137
1.4.3.2. Tarafsızlık	137
1.4.3.3. Mesleki Yeterlilik ve Mesleki Özen	137
1.4.3.4. Gizlilik	137
1.4.3.5. Profesyonellik	138
1.4.3.6. Teknik Standartlar	138
1.4.4. Mesleki Davranış Kuralları	138
1.4.4.1. Kişisel Davranışlar.....	138
1.4.4.2. Mesleki Yeterlilik ve Performans	138
1.4.4.3. Başkalarına Karşı Sorumluluklar.....	139
1.4.4.4. Rehberlik ve Uygulama	139
1.5. IIA-Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü Etik kuralları	140
1.5.1. IIA -Etik İlkeleri.....	142

1.5.1.1. Dürüstlük	142
1.5.1.2. Tarafsızlık	142
1.5.1.3. Sır Saklama	143
1.5.1.4. Yeterlilik	143
1.5.2. IIA -Davranış Kuralları	143
1.5.2.1. Dürüstlük	143
1.5.2.2. Tarafsızlık	143
1.5.2.3. Sır Saklama	144
1.5.2.4. Yeterlilik	144
1.6. SOFE- Mali Denetçiler Birliği Etik kuralları	145
1.7. ACFE- Yeminli Yolsuzluk Denetçileri Birliği Etik kuralları... <td>146</td>	146
2. Türkiye'de Muhasebe Meslek Etik Kuralları	147
2.1 3568 sayılı SM, SMMM ve YMM'lik Meslek Yasasında Yer Alan Etik Kurallar	153
2.1.1. Meslek Sırları	155
2.1.2. Reklam Yasağı	155
2.1.3. Ücret	156
2.1.4. Yasaklar	156
2.1.5. Görevle İlgili Suçlar	157
2.1.6. Disiplin Cezaları	157
2.2. SM, SMMM ve YMM'lerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'te Yer Alan Etik Kurallar	158
2.2.1. Meslek Ünvanı ile Yeterlilik İlkesi	159
2.2.2. Mesleki Eğitim ve Bilgi	159
2.2.3. Dürüstlük, Güvenilirlik ve Tarafsızlık	160
2.2.4. Sır Saklama	160
2.2.5. Sorumluluk	160
2.2.6. Bağımsızlık	161
2.2.7. Haksız Rekabet	161
2.2.8. YMM'lerin Tasdik Edemeyeceği İşler	161
2.2.9. Yasak Haller ve İstisnaları	162
2.2.9.1. Meslekle ve Meslek Onuruyla Bağdaşmayan Haller	162
2.2.9.2. Ticari Faaliyette Bulunamama	162
2.2.9.3. Hizmet Akdi ve Çalışamama	162
2.2.9.4. Reklam Yasağı	163
2.2.9.5. En Az Ücretin Altında İş Kabul Edememe	163
2.3. TÜRMOB SM, SMM ve YMM'lik Kanunu Disiplin Yönetmeliği	164

İçindekiler

2.3.1. Disiplin Cezası Türleri	164
2.3.1.1. Uyarma Cezasının Uygulanacağı Durumlar ...	164
2.3.1.2. Kınama Cezasının Uygulanacağı Durumlar ...	165
2.3.1.3. Geçici Olarak Mesleki Faaliyetten Alikoyma Cezasının Uygulandığı Durumlar	167
2.3.1.4. Yeminli Sıfatını Kaldırma Cezasının Uygulandığı Haller	168
2.3.1.5. Meslekten Çıkarma Cezasının Uygulandığı Haller	168
2.4. TÜRMOB Meslek Ahlak Kurallarıyla İlgili Mecburi Meslek Kararında Yer Alan Etik Kurallar	168
2.4.1. Meslek Ahlakı Ve Önemi.....	171
2.4.2. Mesleki Uzmanlık	171
2.4.3. Defter Tutma Ve Finansal Tabloları Hazırlama.....	171
2.4.4. Muhasebe İlkelerine Ve Standartlarına Uyma Zorunluluğu.....	172
2.4.5. Dürüstlük, Güvenilirlik Ve Tarafsızlık	172
2.4.6. Mesleki Özен Ve Titizlik	173
2.4.7. Tasdik İşlerinde Ve Denetimde Bağımsızlık Kuralı	173
2.4.8. Sır Saklama	174
2.4.9. Ücretler.....	174
2.4.10. Denetim Standartları Ve Muhasebe İlkeleri	174
2.4.11. Öngörü Yasağı	174
2.4.12. Haksız Rekabet Yasağı.....	175
2.4.13. Personel Sağlanması.....	175
2.4.14. Dürüst Olmayan Davranışlar.....	175
2.4.15. Reklam Ve Teşvik Yasağı	175
2.4.16. Ücretlerin Düşürülmesi Ve Komisyon Yasağı	177
2.4.17. Bağdaşmayan İşler.....	177
2.4.18. Diğer Meslek Mensupları Aleyhinde Konuşma Yasağı	178
2.4.19. Denetimde Kamu Sorumluluğu.....	179
2.5. SPK Mevzuatında Yer Alan Etik Kurallar	179
2.5.1. Mesleki Yeterlilik	181
2.5.2. Mesleki Yeterliliğin Sağlanması ve Geliştirilmesi.....	181
2.5.3. Hizmetçi Eğitim ve Refakat Çalışması	182
2.5.4. Bağımsızlık İlkesi	182
2.5.5. Bağımsızlığı Ortadan Kaldıran Durumlar	183
2.5.6. Mesleki Özен ve Titizlik	185

2.5.7. Ticaret ve Mesleğe Aykırı Faaliyet Yasağı.....	185
2.5.8. Reklam Yasağı	186
2.5.9. Sır Saklama Yükümlülüğü	186
2.5.10. Karşılıklı İlişkiler ve Haksız Rekabet	187
2.5.11. Görev Kabulünde Sorumluluk	187
2.5.12. Görev Değişiminde Sorumluluk	187
3. Ulusal ve Uluslararası Meslek Etik Kurallarının Karşılaştırılması...	190
3.1. Etik İlkeler Açısından Karşılaştırma	190
3.2. Etik İlke ve Davranış Kuralları Açısından IFAC ve Türmob Kurallarının Karşılaştırılması	196
SONUÇ.....	215
KAYNAKÇA	227